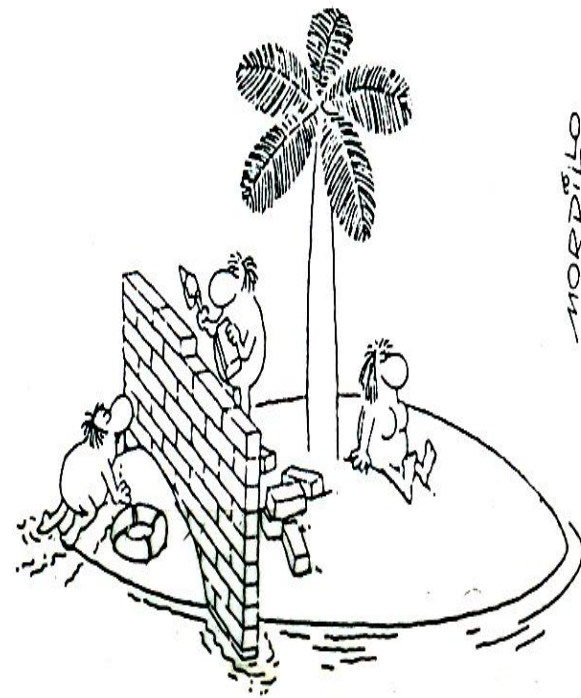
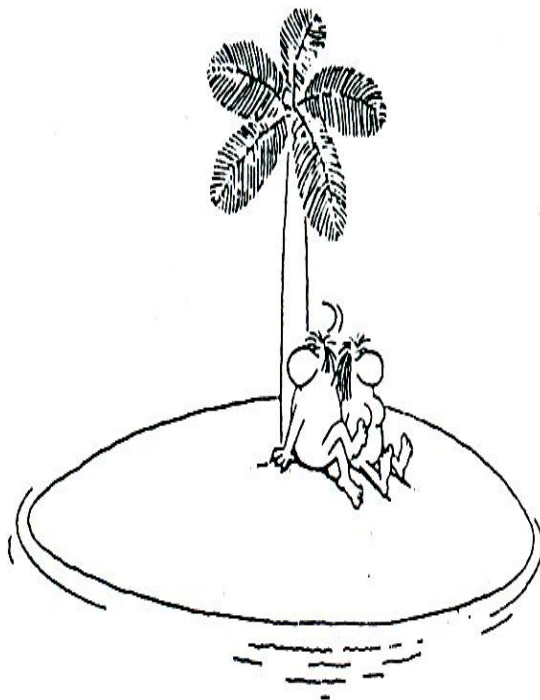
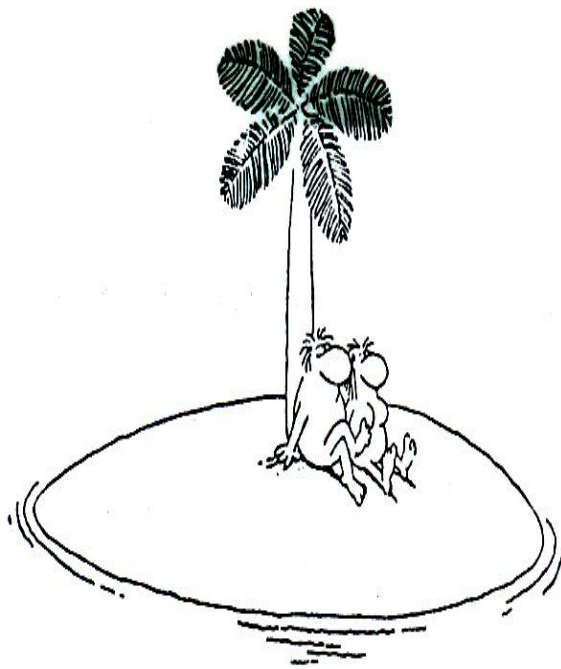

Η έννοια του χώρου

- Η ταυτότητα του χώρου
- Προσωπικός χώρος
- Εδαφικότητα
- Ιδιωτικότητα

ο τρόπος χρήσης του χώρου συνιστά
ένα **ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ** μέσο...

Προζημική

- **Προζημική** είναι η επιστημονική μελέτη της ανθρώπινης συμπεριφοράς στον χώρο (Hall, 1966).
- Ο **χώρος** αποτελεί βασικό στοιχείο που προσδιορίζει τα **συναισθήματα**. Ο τρόπος χρήσης του χώρου συνιστά **επικοινωνιακό μέσο**.
- Τρεις διαβαθμίσεις οργάνωσης του χώρου:
(α) σταθερή, (β) ημι-σταθερή, (γ) άτυπη.
- Τρεις τομείς έρευνας:
(α) προσωπικός χώρος, (β) εδαφικότητα, (γ) ιδιωτικότητα.

Ανάπτυξη της ταυτότητας του χώρου (Proshansky & Fabian, 1987)

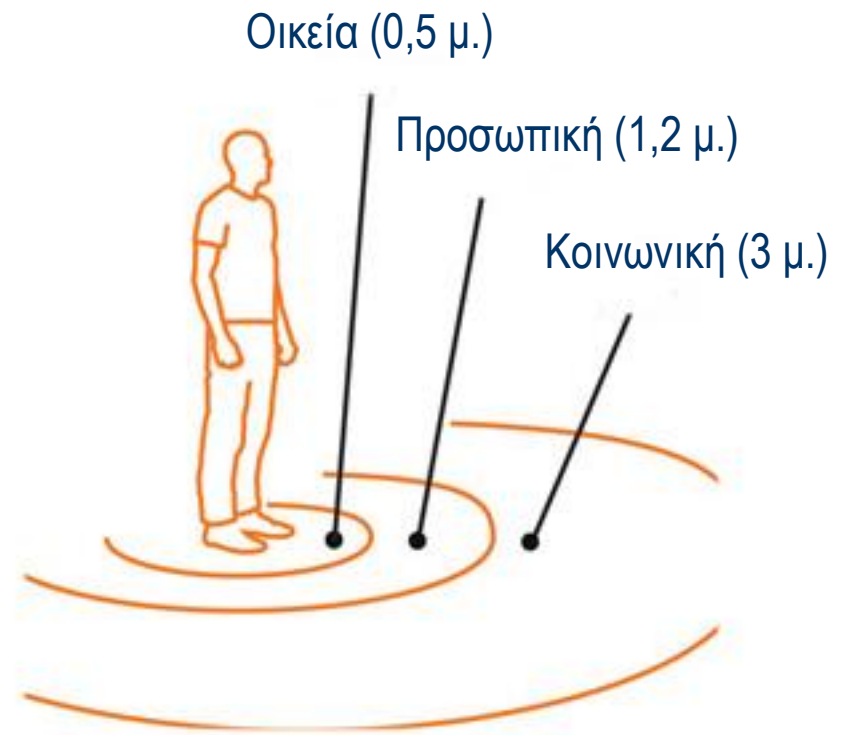
- Η ταυτότητα του χώρου θεωρείται μέρος της ταυτότητας του **εαυτού**.
- Δεν συνιστά σταθερή γνωστική δομή. Αποτελείται από συσσωρευμένες γνώσεις για τον κόσμο.
- Δύο αναπτυξιακές φάσεις: (α) σύνθεση σε ενιαίο σύνολο της **μνήμης** από διάφορα πλαίσια, και (β) οργάνωση των γνώσεων για τις **σχέσεις** μεταξύ των πλαισίων.
- Περιλαμβάνει θετικά όσο και αρνητικά στοιχεία αξιολόγησης. Επηρεάζεται από την **κοινωνική σημασία** του χώρου και τους κοινωνικούς **ρόλους** του ατόμου.

Ο προσωπικός χώρος

- Είναι μια αόρατη ζώνη γύρω από το σώμα του ατόμου στην οποία δεν μπορούν να εισέλθουν άλλοι χωρίς να προκληθεί δυσφορία (Sommer, 1969).
- Δεν συνιστά καθορισμένη γεωγραφικά περιοχή. Μετακινείται μαζί με το άτομο και ρυθμίζεται ανάλογα με τις συνθήκες.
- Εκτείνεται και στις 3 διαστάσεις του χώρου. Το μέγεθός του διαφέρει για τα σημεία του σώματος.
- Πρόκειται για επικοινωνιακό φαινόμενο. Εναλλακτικά προτείνεται ο όρος «ρύθμιση της διαπροσωπικής απόστασης».

Διαστάσεις της διαπροσωπικής απόστασης (Hall, 1966)

- **Οικεία** απόσταση.
↓
- **Προσωπική** απόσταση.
↓
- **Κοινωνική** απόσταση.
↓
- **Δημόσια** απόσταση.

Τεχνικές μέτρησης του προσωπικού χώρου (Συγκολλίτου, 1997)

- Τεχνικές **προσομοίωσης ή προβολής**: Χρήση συμβολικών φιγούρων (π.χ. κούκλες) σε πειραματικές συνθήκες.
- Τεχνικές **ρύθμισης της απόστασης**: Το άτομο υποδεικνύει την επιθυμητή απόσταση από τους άλλους.
- Τεχνικές **πεδίου**: Συνδυασμός πειράματος με παρατήρηση σε φυσικές συνθήκες.

Λειτουργίες του προσωπικού χώρου (Συγκολλίτου, 1997)

- **Υπερφόρτιση/Στρες/Διέγερση:** Διατηρούμε τον προσωπικό χώρο για την αποφυγή υπερδιέγερσης λόγω υπερβολικού αριθμού (στρεσογόνων) ερεθισμάτων.
- **Εθολογία:** Ο προσωπικός χώρος είναι μέρος της εξελικτικής διαδικασίας για τον έλεγχο της επιθετικότητας και για προφύλαξη από απειλές κατά της αυτονομίας.
- **Καταπίεση/Ιδιωτικότητα:** Ο προσωπικός χώρος διαφυλάσσει την ελευθερία μας και εξασφαλίζει το κατάλληλο επίπεδο διακριτικότητας.

Λειτουργίες του προσωπικού χώρου (συνέχεια)

- **Επικοινωνία:** Ο προσωπικός χώρος ρυθμίζει την ποιότητα και την ποσότητα των ερεθισμάτων.
- **Ισορροπία:** Η διαπροσωπική απόσταση ισορροπεί ανάμεσα στις τάσεις *προσέγγισης* και *αποφυγής*. Όταν η απόσταση δεν είναι κατάλληλη, δημιουργούνται τάσεις *εξισορρόπησης*.
- Συμπερασματικά, ο προσωπικός χώρος εξυπηρετεί δύο προσαρμοστικούς στόχους:
 - (α) **προστασία** από απειλές, και
 - (β) **ρύθμιση της έντασης** των εισερχομένων.

Προσδιοριστικοί παράγοντες του προσωπικού χώρου

- Η **δομή** του χώρου (μεγάλος-μικρός, ανοιχτός-κλειστός).
- Οι **κοινωνικές σχέσεις** (έλξη, ομοιότητα, κοινωνικό κύρος και ιεραρχία, συνεργασία-ανταγωνισμός).
- Το **φύλο**. Οι γυναίκες χρησιμοποιούν, γενικά, μικρότερες αποστάσεις, ενώ οι άντρες προκαλούν μεγαλύτερη δυσφορία.
- Η **ηλικία** (και η αλληλεπίδραση ηλικίας X φύλου).
- **Πολιτισμικοί** παράγοντες. Η συμβολή οικολογικών και κοινωνικών παραμέτρων.

Η εδαφικότητα

- Η **εδαφική περιοχή** δηλώνει ένα γεωγραφικό χώρο που είναι σημαδευμένος έτσι ώστε να προστατεύεται από την καταπάτηση (Sommer, 1969).
- Εκτός από «αμυντικό» μέσο, η εδαφική συμπεριφορά αναφέρεται επίσης στην ψυχολογική ταύτιση με μια περιοχή.
- Η εδαφική περιοχή χαρακτηρίζεται από: **(α)** γεωγραφικά στοιχεία, **(β)** κοινωνικές μονάδες, **(γ)** φυσικές ατομικές ανάγκες, **(δ)** τη χρονική διάρκεια, και **(ε)** το εύρος των συμπεριφορών που επιτρέπονται.

Τύποι εδαφικών περιοχών (Altman, 1975)

Δύο κριτήρια:

- Ψυχολογική κεντρικότητα του χώρου, και
- Διάρκεια κατοίκησης.

Τρεις τύποι εδαφικών περιοχών:

- Πρωταρχική (π.χ. «το σπίτι μου»).
- Δημόσια (π.χ. μια θέση στο λεωφορείο).
- Δευτερεύουσα (π.χ. μια λέσχη).

Ερευνητικά δεδομένα για την εδαφικότητα (Gifford, 2007)

- Διαφορές **φύλου**.
- **Διαπολιτισμικές** διαφορές.
- **Προσωποποίηση** του χώρου κατοικίας: (α) διακόσμηση, (β) φυσικά χαρακτηριστικά της κατασκευής.
- **Σφετερισμός, βανδαλισμός**: θεωρία του «υπερασπιζόμενου χώρου».
- Παράμετροι που συνδέονται με το **αίσθημα ασφάλειας**.
- Συμπέρασμα: οι φυσικοί δείκτες δεν επαρκούν...

Η ιδιωτικότητα

- Η **ιδιωτικότητα** καθορίζει τον επιλεκτικό τρόπο πρόσβασης στον εαυτό ή στην ομάδα (Altman, 1975).
- Και εδώ η χρήση του χώρου υπερβαίνει τις φυσικές μεταβλητές και παραπέμπει στην **επικοινωνία...**
- Θετικές και αρνητικές πτυχές της ιδιωτικότητας (εκούσια vs. ακούσια επιλογή).
- Η ρύθμιση της ιδιωτικότητας είναι μια δυναμική διαδικασία, σε συνάρτηση με τις κοινωνικές περιστάσεις.

Ερευνητικά δεδομένα για την ιδιωτικότητα (Gifford, 2007)

- Έμμεση διερεύνηση, μέσω της ρύθμισης της διαπροσωπικής απόστασης και της οριοθέτησης του χώρου.
- Επαγγελματικά πλαίσια: ο περιορισμός της δυνατότητας εξασφάλισης ιδιωτικότητας επιφέρει δυσαρέσκεια.
- Σχολικά πλαίσια: μεγαλύτερη ικανοποίηση του διδάσκοντα, παρά των διδασκόμενων.
- Ιδρυματικά πλαίσια: Έμφαση στον σχεδιασμό.
- Συμπέρασμα: ο προσωπικός χώρος και η εδαφικότητα είναι μηχανισμοί που ρυθμίζουν την ιδιωτικότητα.

Εφαρμογές (Sommer, 2002)

- **Αρχιτεκτονική.** Σχεδιασμός για τη βέλτιστη διαρρύθμιση των δημόσιων κτηρίων (π.χ. γραφεία, καταστήματα), ακόμα και του διαστημικού σταθμού της NASA!
- **Εκπαιδευτικός/επαγγελματικός** τομέας. Κατάρτιση στελεχών στις διαπολιτισμικές διαφορές όσον αφορά τον προσωπικό χώρο, εφαρμογές σε επαγγελματικές αλληλεπιδράσεις (π.χ. πωλητής-πελάτης, νοσοκόμα-ασθενής).
- **Δικαστικός/νομικός** τομέας. Η παραβίαση του προσωπικού χώρου ως ένδειξη σεξουαλικής παρενόχλησης ή παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο.

Ο προσωπικός χώρος στην ψηφιακή εποχή (Sommer, 2002)

Η ψηφιακή επικοινωνία συμβαίνει σε ένα εικονικό, μη-χωρικό περιβάλλον. Παρόλα αυτά, η χωρική συμπεριφορά λειτουργεί και εδώ σε συμβολικό επίπεδο.

- *Τηλεπικοινωνίες*: Σταθερή και κινητή τηλεφωνία.
- *Διαδίκτυο*: Ιστοσελίδες και περιήγηση (π.χ. Google search), ηλεκτρονική επικοινωνία (π.χ. e-mail και emoticons, blogs, Facebook, chat, e-class, ...)
- ☞ Παραβίαση του εικονικού προσωπικού χώρου (π.χ. spam mail, cyberbullying): νέα έκφραση γνωστών συμπεριφορών;